

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

==== Izpitna pola 1 ====

Strukturirane naloge

Sobota, 27. avgust 2016 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca).

Izpitna pola vsebuje 4 strukturirane naloge, od katerih izberite in rešite 2. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 40; vsaka naloga je vredna 20 točk.

V preglednici z "x" zaznamujte, kateri nalogi naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenil prvi dve nalogi, ki ste ju reševali.

1.	2.	3.	4.

Rešitve, ki jih pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpišujte **v izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani, od tega 2 prazni.

M 1 6 2 5 2 1 1 1 0 3

Prazna stran

OBRNITE LIST.

1. Identiteta in kultura

Vir 1

Ljudje smo seveda tudi edine živali, ki za sporazumevanje uporabljamo govorico. Čeprav so znanstveniki v zadnjih nekaj letih potrdili, da imajo mnoge živali, vključno s primati, morskimi sesalci (kiti in delfini), pticami in celo čebelami, če imenujemo le nekatere, bolj zapletene in kompleksne sisteme sporazumevanja, kot bi si kdaj koli mislili. Vseeno pa ostajamo ljudje še vedno edine živali, ki znamo tvoriti kompleksne besede, misli in predstave, da ustvarjamo govor. Govor je naš najpomembnejši način sporazumevanja ...

(Millan, C. (2011): Šepetalec psom, Tehniška založba Slovenije, Ljubljana, str. 99)

1.1. Opišite sestavino kulture, o kateri govori vir 1.

(2 točki)

Vir 2

Prvega septembra mimoidoče v bližini srednjih šol vsakič znova prestrašijo 'fazani': dijaki prvih letnikov, poslikani z bojnimi barvami. Ponavadi so porisani s črnim, modrim in rdečim alkoholnim flomastrom, ki jih njihovi starejši vrstniki pri obredu prehoda uporabljajo namesto tradicionalnih tetovaž. [...] Obredi prehoda so značilni prav za življenjsko obdobje med dvanajstim in šestnajstim letom starosti. To je čas, ko v posameznih tradicionalnih kulturah, ne pa v vseh, mladostnike sprejemajo v svet odraslih. V lovsko-nabiralniških skupnostih se je prehod zgodil v trenutku, ko so mladeniči uplenili žival, ki je med odraslimi lovci veljala za najpomembnejšo. S tem so se dokazali, odrasli so jih začeli resno jemati in postali so pripadniki skupnosti. [...] Pri sprejemu med dijake pa gre za simbolno akcijo; fazane oziroma zelence je treba fizično sprejeti. V takih primerih se je zelo pogosto uporabljalo tetoviranje. Tetovaže so zelo jasno strukturirane in predvsem poslikave obraza so pogoste, saj izražajo pripadnost starostnim ali sorodstvenim razredom. Ampak to je trajna sprememba. Pri sprejemu dijakov zato uporabijo, kar imajo pri roki. Alkoholni flomaster.

(Merljak, S. (2014): Poniževanje »fazanov« ne sme biti eksces, Delo, 26. avgust 2014, str. 5)

1.2. O kateri sestavini kulture govori vir 2?

(1 točka)

1.3. Navedite konkreten primer obreda prehoda (obreda iniciacije), ki ni naveden v viru 2.

(1 točka)

1.4. Navedite tri antropološke posebnosti človeške vrste.

Prva posebnost: _____ (1)

Druga posebnost: _____ (1)

Tretja posebnost: _____ (1)
(3 točke)

1.5. Pojasnite pojem kulturni nihilizem.

_____
_____
_____ (2 točki)

1.6. V katerem obdobju so začele nastajati mladinske subkulture v ZDA in Evropi?
Obkrožite pravilno rešitev.

- A V 60-ih letih 19. stoletja.
- B V 50-ih letih 20. stoletja.
- C V 60-ih letih 20. stoletja.
- D V 70-ih letih 20. stoletja.

(1 točka)

Vir 3

Vsi mladi Azteki so hodili v šolo. In tudi najrevnejši učenci so lahko, če so to zaslužili, vstopili v versko šolo, kar jim je omogočilo, da so se lahko povzpeli tudi do najpomembnejših mest na azteški družbeni lestvici.

(Nougier, L. (1991): V času Majev, Aztekov in Inkov, Mladinska knjiga, Ljubljana, str. 40)

1.7. Kateri dejavnik socializacije omenja vir 3 in o kateri vrsti socializacije govori?

Dejavnik socializacije: _____ (1)

Vrsta socializacije: _____ (1)
(2 točki)

1.8. Navedite še dva druga dejavnika socializacije in enega podrobneje predstavite.

Prvi dejavnik: _____

Drugi dejavnik: _____ (1)

Predstavitev enega od navedenih dejavnikov: _____

_____

_____

_____

(2)
(3 točke)

1.9. Opišite spolno diferencirano socializacijo in navedite konkreten primer le-te.

Opis: _____

_____

_____

_____

(2)

Navedba konkretnega primera: _____

_____

(1)
(3 točke)

1.10. Razložite en vzrok za težavne in dolgotrajne prehode mladih v odraslost v modernih oziroma postmodernih družbah.

_____

_____

_____

(2 točki)

2. Družbene različnosti in neenakosti

2.1. Opredelite družbeno slojevitost.

(2 točki)

2.2. Kaj je družbeni status?

(1 točka)

Vir 1

»Odločanje je bilo sicer s preglasovanjem, ne s soglasjem vlade, kot običajno, vendar je tudi to popolnoma v skladu s poslovnikom. Kljub nesoglasnosti glede predlaganja Bulčeve in preglasovanja ni nobene krize. V korist kandidatki se je izreklo devet ministrov, imeli pa smo tudi glasove proti. A za demokracijo je tipično, da prihaja do preglasovanj,« je dejal.

Zavrnil je tudi očitke o »avtoritarnem« odločanju, kdo bo komisarski kandidat. Dejal je, da je proučil vse mogoče kandidate za to mesto in nato izbral Bulčevo.

(<http://www.times.si/slovenija/junker-bo-z-bulcevo-govoril-naslednji-teden--250f8b5163-0249f8ce20.html>.
Pridobljeno: 4. 12. 2014.)

2.3. Katera določnica družbenega statusa je razvidna v viru 1?

(1 točka)

2.4. Navedite še drugi dve določnici družbenega statusa in eno razložite.

Prva določnica: _____ (1)

Druga določnica: _____ (1)

Razlaga ene določnice: _____
_____
_____

(2)
(4 točke)

2.5. Razložite pojem statusna skladnost (statusna konsistenca)?

(1 točka)

Vir 2

Hindujska družba v tradicionalni Indiji je bila razdeljena v pet glavnih slojev, štiri »varne« in peto skupino, pariye, katere člani so bili znani kot nedotakljivi.

(Haralambos, M., in Holborn, M. (1999): Sociologija, Teme in pogledi, DZS, Ljubljana, str. 29)

2.6. Katera oblika družbene slojevitosti je predstavljena v viru 2?

(1 točka)

2.7. Navedite dve značilnosti v viru 2 predstavljene oblike slojevitosti.

Prva značilnost: _____

---

(1)

Druga značilnost: _____

---

(1)
(2 točki)

2.8. Kateri izmed spodaj navedenih avtorjev pojasnjuje družbeno slojevitost predvsem z ekonomsko sfero družbe? Obkrožite pravilno rešitev.

- A Ralf Dahrendorf.
- B Max Weber.
- C Karl Marx.
- D Wilbert Moore.

(1 točka)

2.9. Razložite Parsonsov pogled na družbeno neenakost med spoloma.

(4 točke)

2.10. Kaj je vertikalna družbena mobilnost?

(1 točka)

2.11. Razložite pojma etnična distanca in etnična segregacija.

Etnična distanca: _____

---

(1)

Etnična segregacija: _____

---

(1)
(2 točki)

3. Družina

3.1. Opredelite družino s sociološkega vidika.

(2 točki)

3.2. Navedite tipe sodobnih družin in predstavite značilnosti vsakega tipa.

Prva navedba in predstavitev: _____

---

(1)

Druga navedba in predstavitev: _____

---

(1)

Tretja navedba in predstavitev: _____

---

(1)
(3 točke)

3.3. Kateri dve funkciji, ki ju opravljajo družine, sta po mnenju sociologa Talcotta Parsonsa temeljni in univerzalni?

Navedba prve funkcije: _____

---

(1)

Navedba druge funkcije: _____

---

(1)
(2 točki)

3.4. Pojasnite merili eksogamije in endogamije pri sklepanju zakonskih zvez.

Eksogamija: _____
_____
(1)

Endogamija: _____
_____
(1)
(2 točki)

Vir 1

Statistika, raziskave in opazovanje vsakdanjega življenja kažejo, da so se življenjska obdobja aktivnega starševstva časovno močno skrajšala in da se daljša doba, ko družinsko življenje ni osredinjeno na otroke. V manj kot treh generacijah je prišlo do popolne spremembe družinskega poteka. Spremembe so predvsem v tem, da se je konstituiralo in bistveno podaljšalo obdobje zožene družine (praznega gnezda). Po drugi strani pa demografski podatki kažejo, da »otroška faza« družinskega življenja izgublja pomen.

(Ule, M., in Kuhar, M. (2004): Zasebnost, družina, starševstvo. S Slovenkami in Slovenci na štiri oči, Ljubljana, FDV IDV, str. 228)

3.5. V družinskem življenju (v Evropi in Sloveniji) je v zadnjih desetletjih prišlo do številnih sprememb, tudi v povezavi z »družinskimi življenjskimi poteki«. Navedite najočitnejši spremembi, ki se pojavljata v povezavi z dvema obdobjema družinskega življenja. Pomagajte si z virom 1.

Prva sprememba: _____
_____
(1)

Druga sprememba: _____
_____
(1)
(2 točki)

3.6. Vloge v družinah so lahko asimetrične ali simetrične. Navedite dejavnike, ki spodbujajo prehod od asimetričnih (segregiranih) k simetričnim (integriranim) vlogam v družinah.

Prva navedba: _____
(1)

Druga navedba: _____
(1)

Tretja navedba: _____
(1)

Četrta navedba: _____
(1)
(4 točke)

- 3.7. Pojasnite ekonomsko funkcijo družine ter v odgovoru primerjajte ekonomsko funkcijo družine v predindustrijskih in modernih družbah.

(3 točke)

- 3.8. Kaj je strukturna in kaj funkcijska dezorganizacija družine?

Strukturna: _____

---

(1)

Funkcijska: _____

---

(1)
(2 točki)

4. Religija in verovanjski sistemi

4.1. V kateri tip religij (po McGeeju) uvrščamo spodaj naštetu?

Konfucionizem: _____ (1)

Protestantizem: _____ (1)
(2 točki)

4.2. Med katere sestavine religije uvrščamo spodaj naštetu?

Občutek povezanosti z nadnaravnim: _____ (1)

(Mitološka) razlaga stvarnosti, njenega nastanka itd.: _____ (1)

Deset božjih zapovedi: _____ (1)
(3 točke)

4.3. Navedite dve univerzalni religiji in pojasnite dve značilnosti takega tipa religij.

Univerzalni religiji sta: _____ (1)

Prva značilnost: _____ (1)
_____ (1)

Druga značilnost: _____ (1)
_____ (3 točke)

4.4. Katera teoretska perspektiva v sociologiji poudarja legitimacijsko funkcijo religije?

_____ (1 točka)

4.5. Kratko razložite legitimacijsko funkcijo religije.

_____
_____
_____ (2 točki)

- 4.6. Nekateri sociologi poudarjajo, da sekularizacija ne pomeni izginjanja religije in religioznosti, temveč drugačne načine izražanja religioznosti. Pojasnite dve značilnosti teh drugačnih načinov.

Prva značilnost: _____
 _____
 _____
 (2)

Druga značilnost: _____
 _____
 _____
 (2)
 (4 točke)

Vir 1

Če se civilna religija dogaja mimo tradicionalnih cerkvenih religij oziroma se le navezuje nanje, pa je tako imenovani fundamentalizem nekaj, kar se dogaja znotraj njih. Fundamentalistična gibanja v sodobnih družbah so sicer lahko uperjena proti obstoječim cerkvam in njihovim usmeritvam, toda ostajajo vendarle znotraj okvira tradicionalne religije. Še več, pomenijo zavestno opredelitev in delovanje za ponovno uveljavitev religije tako, kot naj bi bila osnovana, »fundirana« – kot osnova/fundament celotnega družbenega in posameznikovega življenja.

(Flere, S., in Kerševan, M. (1995): Religija in (sodobna) družba. Uvod v sociologijo religije, ZPS, Ljubljana, str. 150)

- 4.7. Navedite dva primera civilne religije. Pomagate si lahko z virom 1.

Prvi primer: _____
 _____
 (1)

Drugi primer: _____
 _____
 (1)
 (2 točki)

M 1 6 2 5 2 1 1 1 1 5

4.8. Kratko razložite tri značilnosti verskega fundamentalizma. Pomagajte si z virom 1.

Prva značilnost: _____
_____
(1)

Druga značilnost: _____
_____
(1)

Tretja značilnost: _____
_____
(1)
(3 točke)

Prazna stran